

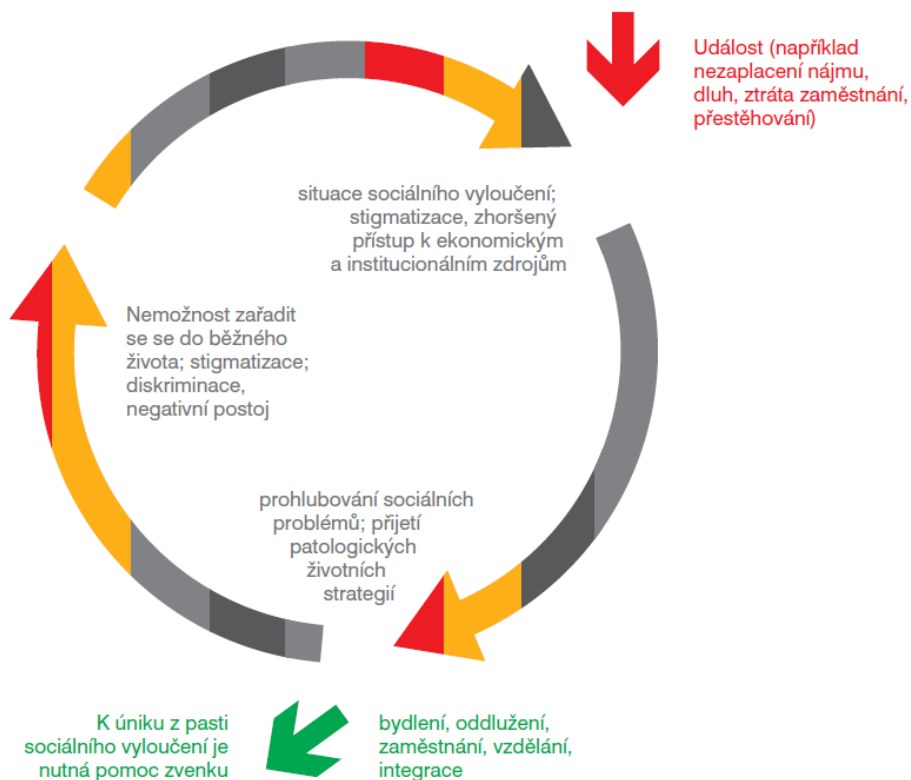
Vedle sociálního vyloučení existují další teoretické koncepty, které nám mohou být při uvažování užitečné:

Ve stejném nebo podobném významu, v jakém se v Evropě hovoří o sociálním vyloučení, se v Americe můžeme setkat s pojmem **underclass**. Vystihuje znevýhodněnou skupinu na dně společenského žebříčku, charakteristickou závislostí na sociálních dávkách, výrazně nižší životní úrovní, často tvořenou menšinami. Jsou to lidé obvykle ne-bílí obyvatelé měst s nízkým vzděláním, bez přístupu na trh práce, obývající specifické části ("ghetta") s problematickým chováním - běžné jsou závislosti, kriminalita, prostituce. Charakteristická je závislost na sociálních dávkách, o kterých někteří autoři (např. Ch. Wright) tvrdí, že jsou příčinou vzniku této skupiny. Lze říci, že sociální vyloučení vede ke vzniku underclass.

Příbuzným teoretickým konceptem je také **kultura chudoby** Oscara Lewise. Ten konstatuje, že život těch nejchudších napříč civilizacemi je charakterizován specifickými vzorci chování, které vnímá jako způsob adaptace na život ve slumu nebo vyloučené lokalitě. Je to jakýsi návod na život a přežití, soubor řešení problémů, který je vytvořen jako alternativa k hodnotám dominantní třídy. Charakteristickými rysy této kultury jsou zejména " *Nesezdaná soužití, domácnosti vedené ženou, nezaměstnanost, nízké příjmy, závislost na sociálních dávkách, rezignace, alkoholismus, lichva, gamblerství, nedůležitost historie i budoucnosti, politická i společenská neaktivita, absence pocitu sounáležitosti, soustředění se na aktuální situaci v daném čase a místě*". To, co je podstatné na tomto konceptu je vlastnost typická pro všechny kultury, tedy její mezigenerační reprodukce...

Ale zpět k českému kontextu. Komplexnost problematiky a obtížnost řešení dobře ilustruje schéma **pastí sociálního vyloučení**, která už mimo jiné odkazuje také k důsledkům, tj. životě v sociálně vyloučené lokalitě:

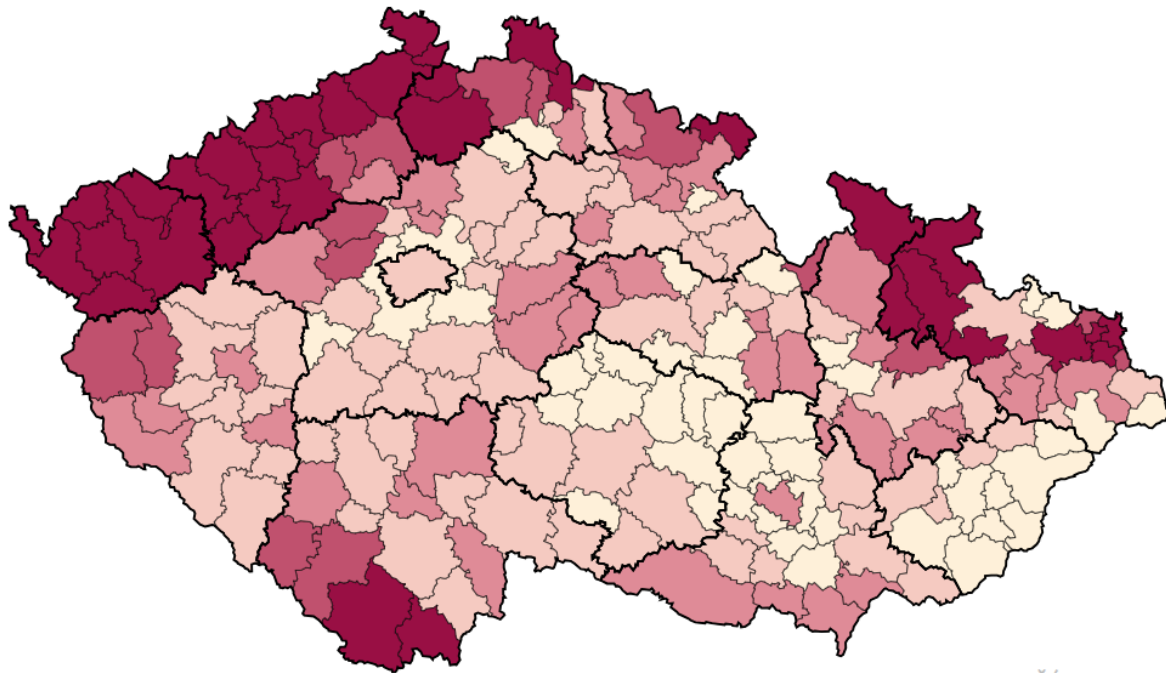
PAST SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

Zjednodušeně řečeno, sociálně vyloučení jsou ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek sociálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Daniel Prokop hovoří o tzv. **destabilizující chudobě**, která se projevuje exekucemi, bytovou nouzí rodin a životem v sociálně vyloučeném prostředí. A z následující mapy vyplývá, že v Ústeckém kraji je hodně o čem mluvit.

Mapa destabilizující chudoby: podíl obyvatel čelících destabilizující chudobě v jednotlivých okresech

● velmi vysoká ● vysoká ● střední ● nízká ● velmi nízká

Mapa: ČÚZK (CC-BY)

Zdroj: PAQ research [Kde a jak se projevují sociální problémy – Mapa vzdělávacího neúspěchu](#)

Důsledky si lze snadno představit a my je vidíme v každodenním životě. Patří mezi ně třeba:

- Oslabené šance na trhu práce.
- Horší přístup k bydlení, ke vzdělání a zdravotní péči.
- Slabá sociální síť (rodina, přátelé, komunita).
- Psychologické dopady – bezmoc, apatie, nízká motivace.